

Inhoud

Testimonials	13
Hoofdstuk 1. Onderzoek Vermogensoverdracht in Nederland	15
1.1 Erfenis: lust of last?	15
1.2 Verwerven, vererven en verderven in drie generaties	16
1.3 Wat is vermogensoverdracht en wanneer is het succesvol?	16
1.4 De Gouden Rugzak: voor wie is dit handboek interessant?	17
1.5 Leeswijzer	18
Hoofdstuk 2. Vier portretten van erfgenamen	21
2.1 Portret van de rentmeester	21
2.2 Portret van de ondernemer	25
2.3 Portret van de vrijbouter	29
2.4 Portret van de planner	34
Hoofdstuk 3. Nest	39
THEORIE	39
3.1 Cultuur in het kort	40
3.1.1 Totstandkoming van cultuur	40
3.1.2 De beste koks zijn Fransen: over stereotypen gesproken	41
3.1.3 Overall wordt gefeest: overeenkomsten in culturen	42
3.1.4 Van geiten laten grazen tot lieveheersbeestjes uit de branding redden: verschillen in culturen	43
3.1.5 Geld, ondernemen en calvinisme: Rijnlandse en Anglo-Amerikaanse waarden	44
3.1.6 Waarden, normen, tradities en mythes	46
3.2 Familiecultuur	48
3.2.1 Familiewaarden	49
3.2.2 Familiecultuur, een last of een zegen?	51
3.2.3 De impliciete en de expliciete familiecultuur	52
3.3 Gezinsystemen	54
3.3.1 De ontwikkeling van een gezin: de gezinscyclus	54
3.3.2 Het gezin als systeem: open en gesloten	55
3.3.3 Het 'los zand'-gezin en het 'kluwen'-gezin	56
3.3.4 'Ons soort mensen': collectief narcisme	57
INTERMEZZO	59
PRAKTIJK	61

3.4	Kinderlijke realisaties van de eigen familiecultuur en het familievermogen	61
3.5	Familiewaarden	62
3.5.1	Gewoon doen	63
3.5.2	Spaarzaamheid en soberheid	64
3.5.3	Arbeidsethos en ijver	65
3.6	Familiewaarden in relatie tot het vermogen	65
3.6.1	Familiewaarde 'eenheid binnen de familie'	66
3.6.2	Familiewaarde 'gelijkwaardigheid'	68
3.6.3	Familiewaarde 'discretie'	69
3.6.4	Familiewaarde 'sociaalmaatschappelijke rol'	70
	SAMENVATTING	71
	SAMENHANG	73
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	73
	LITERATUUR	74
	Hoofdstuk 4. Opvoeding	77
	THEORIE	77
4.1	Kind van de cultuur	78
4.2	Kind van de groep	80
4.3	Schamen voor een geheim	82
4.4	Moreel kompas in ontwikkeling	84
4.5	Het gezin als gedoe	86
4.5.1	Wie is de baas in de arena van het gezin?	87
4.5.2	De boekhouding van het gezin	91
4.6	Onrealistische verwachtingen van vermogende ouders	93
4.7	Aspiratie, prestatie en eigenwaarde	95
4.7.1	Help me hulpeloos te worden	96
4.8	Valkuil van de grenzeloze mogelijkheden	97
4.9	De paradox van de 'gewone' opvoeding	97
	INTERMEZZO	98
	PRAKTIJK	100
4.10	Kansen van het vermogen in de jeugd	100
4.11	Obstakels van het vermogen in de jeugd	101
4.11.1	Van kans naar obstakel: problemen oplossen met geld	103
4.12	Angsten en zorgen over kinderen: relaties, zelfinitiatief en materialisme	103
4.13	'Kop in het zand'-strategie	105
4.14	Gradaties van verwachtingen	106
4.14.1	Hoge, lage en onduidelijke verwachtingen	107
4.14.2	Verschil in verwachtingen binnen één gezin	108
4.14.3	Omgaan met hoge verwachtingen: conformeren of ontwijken	109
4.15	Persoonlijke, sociale en beroepsmatige verwachtingen	109
4.15.1	Persoonlijke verwachting: benutten van talenten	110
4.15.2	Sociale verwachting: etiquette	110

4.15.3	Sociale verwachting: toekomstige (huwelijks)partner	111
4.15.4	Beroepsmatige verwachting: studie en studieprestaties	112
4.15.5	Beroepsmatige verwachting: carrière en werk	115
	SAMENVATTING	117
	SAMENHANG	119
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	120
	LITERATUUR	121
	Hoofdstuk 5. Financiële opvoeding	123
	THEORIE	123
5.1	Kennis van kinderen over geld	123
5.2	Financiële opvoeding volgens het boekje	124
5.2.1	Eigen geld	125
5.2.2	Leren budgetteren	127
5.2.3	Waarde van geld	128
5.2.4	Goed voorbeeld doet goed volgen: over financiële gezinsregels en gewoontes	129
5.3	De essentie van geldtypes	130
5.4	Financiële zelfredzaamheid: pas op het pamperkind!	132
	INTERMEZZO	133
	PRAKTIJK	134
5.5	Financiële opvoeding in vermogende gezinnen	134
5.6	Levenslessen over eigen geld	135
5.7	Doe maar gewoon en zuinigheid en vlijt	137
5.8	Ouders als rolmodel en bron van dubbele boodschappen	138
5.9	Botsing van geldtypes	140
	SAMENVATTING	140
	SAMENHANG	141
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	141
	LITERATUUR	142
	Hoofdstuk 6. Vermogensopvoeding	143
	THEORIE	143
6.1	Vermogenskennis	143
6.2	Financiële zelfredzaamheid met vermogen	145
6.2.1	Financiële vaardigheid: wat mensen moeten kunnen en kennen	146
6.2.2	Financieel gedrag: het sturen van de financiële kuren	147
6.3	Het Triade-model: een denkkader om gedrag inzichtelijk te maken	148
6.3.1	Het Triade-model als hulp bij de vermogensopvoeding	151
6.4	VermogensOpvoedingsLadder: het ideale leertraject voor een vermogend kind	152
	INTERMEZZO	159
	PRAKTIJK	160

6.5	Vermogensopvoeding fase 1: informeren	161
6.5.1	Breder perspectief van het vermogen	161
6.5.2	Wat kun en mag je als erfgenaam met het vermogen?	162
6.5.3	Familieregels over goed rentmeesterschap	163
6.5.4	Wat vertellen ouders wel en niet aan hun kinderen?	164
6.5.5	Veranderende tijden: meer openheid?	169
6.6	Vermogensopvoeding fase 2: oefenen	169
6.6.1	Schenken	170
6.6.2	Investeringen met gezin of familie	171
6.6.3	Bijwonen besprekingen met adviseurs	172
6.6.4	Familiebijeenkomsten	172
6.6.5	Rol bij het familievermogen	173
6.6.6	Filantropie en vermogensopvoeding	173
6.7	Vermogensopvoeding fase 3: loslaten	174
6.8	Hoe doen deze erfgenamen de vermogensopvoeding van hun kinderen	176
6.9	Gender: vrouwen en vermogensopvoeding	178
6.10	Oud geld heeft makkelijk praten	179
	SAMENVATTING	180
	SAMENHANG	182
	PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	183
	LITERATUUR	184
	Hoofdstuk 7. Openvallen van de nalatenschap	185
	THEORIE	185
7.1	Nalatenschappen in Nederland	185
7.2	De psychologie achter het testament	188
7.3	Omgaan met verandering	190
7.4	De Communicatiepiramide	192
7.5	Over conflicten gesproken: Nederlands onderzoek naar de verdeling van de erfenis	194
7.6	Familierelaties: coöperatie of conflict?	195
7.6.1	De Conflictijsberg	197
7.6.2	De Conflictspiraal	199
7.6.3	Wanneer beginnen mensen te denken over oplossen?	200
	INTERMEZZO	202
	PRAKTIJK	203
7.7	De eerste indrukken over de erfenis	203
7.8	Direct beschikken of juridische voorwaarden?	204
7.9	Afwikkeling van de erfenis: problemen of probleemloos?	205
7.10	Dubbelrol van executeur en erfgenaam	206
7.11	Struikelen over de inboedel	207
7.12	Advies en begeleiding bij de afwikkeling	208
7.13	Blijven de erfgenamen samen of gaan ze apart?	208

SAMENVATTING	209
SAMENHANG	210
PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	210
LITERATUUR	211
Hoofdstuk 8. Beheren van geërfd vermogen	213
THEORIE VRIJ VERMOGEN	213
8.1 Klant-adviseurrelatie: principal-agent of stewardship?	214
8.2 De adviseur met de V-factor	216
8.3 De kloof tussen verwachting en werkelijkheid	218
8.4 Heeft beleggingsadvies toegevoegde waarde?	219
THEORIE GEBONDEN VERMOGEN	223
8.5 Familiebedrijf: definitie en vervlechting van systemen	223
8.5.1 Definitie van een familiebedrijf	224
8.5.2 Familiebedrijf: vervlechting van twee systemen?	225
8.5.3 Familiebedrijf: vervlechting van drie systemen	228
8.5.4 Ontwikkeling van familiebedrijven over de tijd	229
8.6 Bedrijfsvoering van het familiebedrijf: vertrouwen of controle?	231
8.7 Opvolging van leiderschap in het bedrijf: stoot me van de troon!	233
8.8 Overleven als familiebedrijf: de '30/13/3'-statistiek verslaan	234
8.9 Goed besturen of gij zult het bezuren	236
8.9.1 Corporate governance en familiebedrijven	238
8.9.2 Family governance	239
INTERMEZZO	242
PRAKTIJK VRIJ VERMOGEN	244
8.10 Hoe hebben erfgenamen het beheer van hun vrije vermogen georganiseerd?	244
8.11 Motivatie om uit te besteden of het zelf te doen	245
8.12 Guidato-matrix: vier typologieën van erfgenamen	246
8.12.1 Erfgenamen van oud geld en nieuw geld in de Guidato-matrix	248
8.12.2 Leve het rentmeesterschap en de weerbaarheid	249
8.13 Ervaringen met adviseurs	250
8.13.1 Inhoudelijke kwaliteit van producten en diensten: geen visie en tunnelvisie	250
8.13.2 Vertel me eens over het kostenplaatje!	251
8.13.3 Financieel adviseur als vertrouwenspersoon en coach	252
8.13.4 Vooringenomen en eigengereide adviseurs	253
8.13.5 Wantrouwen in de adviseur	253
8.13.6 Gebrek aan aandacht	254
8.14 Van je familie moet je het hebben	255
8.14.1 De gegijzelde erfgenaam: verantwoordelijkheid, erkenning en kwetsbaarheid	255
8.14.2 De onmachtige erfgenaam: besluiteloosheid, schaamte en afhankelijkheid	256
8.15 Wijzigingen in het beheer van geërfd vermogen	258

SAMENVATTING	260
PRAKTIJK GEBONDEN VERMOGEN	261
8.16 Familiebedrijf of niet?	261
8.17 Betrokkenheid bij het familiebedrijf is de basis	261
8.18 Werken in het familiebedrijf	263
8.19 Opvolging in het familiebedrijf	265
8.20 Bedrijfsvoering	267
8.21 Aandeelhouderschap	269
8.21.1 Dividendbeleid: bron van rust of frustratie?	270
8.22 Conflicten in en over het familiebedrijf	272
8.23 Familiebedrijf en gender	274
8.24 De toekomst van het familiebedrijf	275
SAMENVATTING	276
SAMENHANG VRIJ VERMOGEN	278
SAMENHANG GEBONDEN VERMOGEN	278
PRELUDE OP HET VOLGENDE HOOFDSTUK	278
LITERATUUR	280
Hoofdstuk 9. Leven met geërfd vermogen	285
THEORIE	285
9.1 Doelstellingen van het vermogen: individu of vermogen centraal?	285
9.1.1 Visie op vermogen: reputatie, eer en een goede naam	286
9.1.2 Visie op vermogen: een betekenisvol leven	287
9.2 De bedreiging van de betekenisloosheid: dilemma's van het zelf en zelfbehoud	289
9.2.1 Dilemma van <i>unificatie versus fragmentatie</i>	290
9.2.2 Dilemma van <i>machteloosheid versus invloed</i>	290
9.2.3 Dilemma van <i>autoriteit versus onzekerheid</i>	291
9.2.4 Dilemma van <i>persoonlijke versus gekochte ervaring</i>	292
9.3 Perspectieven op het concept werken	293
INTERMEZZO	295
PRAKTIJK	296
9.4 Gevoel over de erfenis	296
9.5 Doelstellingen van een erfenis	297
9.5.1 Doelstelling instandhouding van het vermogen	298
9.5.2 Doelstelling eigen besteding en eigen leven leiden	299
9.5.3 Doelstelling delen en teruggeven	302
9.5.4 Groei van vermogen: gaan erfgenamen anders denken over de doelstellingen?	302
9.6 Obstakels van het familievermogen	303
9.6.1 Uitzonderingspositie en schaamte	303
9.6.2 Ongelijkheid in relaties	305
9.6.3 Eigenwaarde	309
9.6.4 Zingeving – het vangnet van het vermogen	310

9.7	Werken als wondermiddel	311
9.8	Eigen leven leiden of in de familietang	313
9.9	Emotionele impact van de erfenis en het aanpassingsproces	314
	SAMENVATTING	316
	SAMENHANG	317
	LITERATUUR	318
	Hoofdstuk 10. De Gouden Rugzak: het verhaal	321
	Bijlage Methodologische verantwoording	323
	LITERATUUR	326
	Algemene literatuurlijst	327
	Dankwoord	337
	Register	339
	Over de auteurs	345